

Igpadayon an erestorya pankamurayawan giutan han GRP ngan NDFP

ni Fr. Santiago “Sanny” Salas
Tagapagyakan ha Sinirangan Bisayas han
Nasyunal nga Demokratiko nga Prente han Pilipinas

Enero 29, 2003

IGINPAPANAWAGAN HAN NASYUNAL NGA DEMOKRATIKO NGA PRENTE han Pilipinas (NDFP) ha ngatanan nga naghihingyap hin makatadungan ngan panmaihaan nga kamurayawan – labi na an mga tawo-ha-simbahan, mga tag-undong han katungod-pantawo, ngan mga upisyal han gubyrerno – ha Sinirangan Bisayas nga bumulig ha pagduso han pagpapadayon han erestorya pankamurayawan giutan han GRP ngan NDFP.

Pinaagi han erestorya, maduduso an pagpatuman han Kasarabutan ha Pagrespeto han Katungod Pantawo ngan Internasyunal nga Makatawo nga Balaud (CARHRIHL) pinaagi han pagtutukod han *joint monitoring committee*. Hugot an panginahanglan hini ha atubangan han grabe nga mga bayolasyon han AFP, PNP, CAFGU ngan mga armado nga tawohan han mga dagko nga korporasyon ngan agaron maytuna ha mga katungod pantawo, diri la dinhi ha aton rehiyon, kundi ha bug-os nga Pilipinas.

An pagtikang utro han pormal nga erestorya pankamurayawan in magbubutang ha sentro han entablado han mga sosyo-ekonomiko nga mga reporma, nga amo an nakatalaan nga masunod nga adyenda han erestorya subay han dati na nga mga kasarabutan. Napapanahon ngan hugot nga kinahanglan ini yana ha atubangan han diri-na-maaantos han katawhan nga sosyo-ekonomiko nga krisis han nasud.

Kundi, бага diri gud naruruyag an gubyrerno nga Macapagal-Arroyo nga pormal nga makighiruhimangraw-pankamurayawan ha NDFP. Kay kun ungod nga karuyag hini

makighiruhimangraw:

1. igbabasura hini an usahan-ka-gapil nga ginhurma hini nga “pinal nga kasarabutan pankamurayawan” nga waray iba nga tuyo kundi an hul-os nga pagpasurender han NDFP ngan paglikay ha pagsolbar han mga gamot han armado nga agway;

2. huhukason hini ha gilayon an arbitrario ngan malisyoso nga pagtatak hini komo “terorista” ha NDFP ngan bug-os nga rebolusyonaryo nga kagiusan, ig-uundang hini an mabangis nga “gera nga waray pagsurundon” kontra kulaos ha mga “terorista” kundi grabe nga nagbibiktima hin mga inosente nga sibilyan; ngan

3. rerespetaran hini an 10 nga mga kasarabutan nga nakab-ot na han GRP ngan NDFP ha negosasyon tikang han 1992, lakip na an pagpatuman han CARHRIHL, paggarantiya han seguridad ngan kalibrehan han mga NDFP nga personahe, konsultant ngan tagsuporta ha proseso pankamurayawan, ngan paghasog han pormal nga proseso ngan

... *tikang ha paypay 1*

kaangayan nga adyenda han erestorya pankamurayawan.

Nagtitikapapas an paglaum han NDFP ngan katawhan Pilipino nga mahihiro an pagpadayon han pormal nga erestorya pankamurayawan ilarum han administrasyon ni Gloria Macapagal-Arroyo. Ha luyo hini, abre, andam ngan naglalaum an NDFP nga makakagpadayon an erestorya kun masaliwnan hi GMA hin bag-o nga presidente nga mas abre an hunahuna, nagtatagad han kaupayan han katawhan ngan, kun sugad, tangkod ha

pagpadayon han erestorya pankamurayawan.

Kabunyog han katawhan Pilipino, padayon magpupursigi an NDFP nga makab-ot an makatadungan ngan panmaihaan nga kamurayawan – ha sakob man han balayan han pormal nga erestorya pankamurayawan ngan ha gawas hini. ▲

Nota: Kopya ini han borador nga ginhatag han GRP ngada ha NDFP han Nobyembre 29, 2001. Iginhahambog ini han GRP nga amo an magtatapos han armado nga agway ngan pinaagi hini makakab-ot an kamurayawan. Lakip hini an komentaryo han NDFP.

Pinal nga Kasarabutan Pankamurayawan Giutan han Gubyrno han Republika han Pilipinas ngan han National Democratic Front

HA PAGKONSIDERA NGA, GINPIRMAHAN HAN MGA EMISARYO HAN Gubyrno han Republika han Pilipinas ngan han National Democratic Front an Magkatig-ob nga Deklarasyon ha The Hague hadton Septyembre 1, 1992 ha pagkilala nga hihimuon an pormal nga negosasyon pankamurayawan giutan han GRP ngan NDF agud resolbahon an armado nga agway ngan an katuyuanan han nasabi nga negosasyon amo an pagkab-ot han makatadungan ngan panmaihaan nga kamurayawan;

Ha pagkonsidera nga, lakip han maundanon nga adyenda han negosasyon pankamurayawan amo an katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud; sosyo-ekonomiko nga mga reporma; pulitikal ngan konstitusyunal nga mga reporma; ngan pagtapos han agway ngan pagdisponer han mga pwera;

Ha pagkonsidera nga, gindedeklara han magpaluyo nga Partido an hugot nga paghasog ha napulo nga kasarabutan (Annex A) nga ginkab-ot nira tikang han Septyembre 1, 1992 tubtob Agosto 7, 1998, lakip na an Komprehensibo nga Kasarabutan ha Pagrespeto han Katungod Pantawo ngan Internasyunal nga Makatawo nga Balaud o CAR/HR/IHL; ngan

Ha pagkonsidera nga an duha nga Partido in nagkakasabot nga ipatuman an masunod nga mga akto subay han ira mutwal nga komitment nga tapuson an armado nga agway agud makab-ot an makatadungan ngan panmaihaan nga kamurayawan:

[Komentaryo: Ipokrito nga napostura an GRP nga para kulaos ini ha makatadungan ngan panmaihaan nga kamurayawan ngan ginkikilala an proseso pankamurayawan. Kundi hul-os nga kabaliktaran hini nga pauna nga pamulong an masunod nga lima nga artikulo.]

... *tikang ha paypay 2*

Artikulo 1

Implementasyon han CAR-HR/IHL

Seksyon 1: Popormahon ngan pagaganahon han duha nga Partido an Joint Monitoring Committee [JMC o Magkatig-ob nga Komite ha Pagsubaybay] nga gintalaan ilarum han Parte V han CAR-HR/IHL nga magseserbi komo nangunguna nga pamaagi han pagsubaybay han implementasyon han nasabi nga Kasarabutan.

Seksyon 2: Para hini nga katuyuanan, tukma nga hahasugon han mga Partido an Pagsurundon ha Operasyon para ha JMC.

[Komentaryo: Tuyo han seksyon 2 nga an GRP an magbubug-os han gintatawag nga “pagsurundon ha operasyon” agud hul-os nga magin instrumento hini an JMC. Mabubuksas ha Artikulo 2 tubtob 5 nga waray pulos ini nga bug-os nga artikulo.]

Artikulo 2

Pankatilingban ngan Pan-ekonomiya nga mga Reporma

Seksyon 1: Gin-aaprubahan yana han mga Partido an Komprehensibo nga Kasarabutan ha Sosyo-Ekonomiko nga mga Reporma (CASER) nga ginkasabutan yana nga petsa (Annex B).

[Komentaryo: Kulaos nagpapahayag hin pag-abuyon ha CASER. Ha kamatuoran, waray pa CASER nga nabubug-os tungod ha sobra tuig na nga pananabotahe han GRP ha nakasuspende nga ertestorya para hini. Ha dokumento, switik hini nga ginbutang an CASER komo simple nga “annex” (dugtong), nga nagtatamay ha importansya hini komo produkto unta hin seryoso ngan hilarum nga ertestorya han grabe nga sosyo-ekonomiko nga krisis han nasud.]

Artikulo 3

Pulitikal ngan Konstitusyunal nga mga Reporma

Seksyon 1: Ha pagpirma han Pinal nga Kasarabutan Pankamurayawan, padayon an mga Partido nga maghahampang agud tudlukon, pinaagi han konsensus, an mga pulitikal ngan konstitusyunal nga mga reporma nga mahihimo igpatuman agud mapaundan an CAR-HR/IHL, CASER ngan ngatanan nga iba pa nga mga kasarabutan.

[Komentaryo: Ginhuhunahuna nga pipirmahan han NDFP an “pinal nga kasarabutan pankamurayawan” ngan padayon ini nga makikighampang ha GRP para ha pampulitika ngan konstitusyunal nga

reporma. Kahuna han GRP nga diri nagpipinsar an NDFP, nga kun napasurender ngan napahugpoy na an rebolusyonaryo nga kagiusan, waray na pulos nga estoryahan pa an mga pampulitika ngan konstitusyunal nga reporma.]

Artikulo 4

Pagtapos han Agway ngan Pagdisponer han mga Pwersa

Seksyon 1: Nagkakasabot an mga Partido ha usa nga hul-os ngan permanente nga pag-undang han agway dida ha pagpirma hini nga Kasarabutan ngan magpapadayon an magpaluyo nga gapil nga pakusgon an mutwal nga pagrespeto, maupay nga relasyon ngan madig-on nga komitment agud dad-on an proseso pankamurayawan ngadto ha lohikal ngan maupay nga paghuman.

[Komentaryo: Kahuna han GRP nga kaya hini pahugpuyon an armado nga rebolusyon pinaagi han pangunguwat, sugad han pagkumbinsi ha NDFP nga umabuyon ha hul-os nga pag-undang han agway, nga waray mahinungdanon nga nakakab-ot an katawhan ha karukayaknon han mga bataan nga reporma pankatilingban.]

Seksyon 2: Ighahatag han PKP/BHB/NDF, sakob hin nobenta (90) diyas tikang han pagpirma hini nga Kasarabutan, ngada ha GRP han ngatanan nga armas, higamit panggera, ekipahes ngan iba pa nga materyales.

[Komentaryo: Diri masurender an nagkukusog nga rebolusyonaryo nga kagiusan ha niyutiyo nga GRP, nga ginbabayog hin krisis, dunot, buwaon ngan mabangis. Pagtalapas liwat ha nauna nga kasarabutan nga Magkatig-ob nga Deklarasyon ha The Hague an pagpirit nga pasurendiron an rebolusyonaryo nga kagiusan ngan katawhan.]

Seksyon 3: Tutukuron an Ispesyal nga Komite ha Pagdisponer han mga Armas ngan Materyales nga kokomponeron han tagtulo nga tinaglawas tikang ha kada Partido. Susuperbisahon hini nga Komite an pag-imbentaryo, pagkuha ngan pagsurender han ngatanan nga armas ngan iba pa nga materyales nga nasabi ha igbaw.

[Komentaryo: Gintatalapas hini an probisyon han diri-pagpasurender, nga gintalaan ha nauna nga kasabutan nga Magkatig-ob nga Deklarasyon ha The Hague. Usa ini nga insulto ha rebolusyonaryo nga integridad ngan mga prinsipyo han NDFP, ngan sugad-sugad hin ginsesering ha rebolusyonaryo nga kagiusan ngan katawhan nga umatras nala ha ertestorya pankamurayawan.]

☛ *padayon ha paypay 4*

... *tikang ha paypay 3*

Artikulo 5 Implementasyon

Seksyon 1: Igpatatuman ini nga Kasarabutan subay ha konstitusyun ngan ligal nga mga proseso han Republika han Pilipinas.

[Komentaryo: Ginpapakita hini nga diri tangkod an GRP. Ha pagkulaw han GRP, waray pulos an bisan ano nga kasarabutan nga makakab-ot ha erestorya

pankamurayawan kun diri mapailarum ini ha mga kontra-rebolusyonaryo nga proseso han GRP. Kapareho ini nga pinal nga artikulo hadton aada ha Tripoli Agreement han 1976, nga nagpasurrender ha MNLF.]

[Kongklusyon: Gintutuyo han mga nagpormular hini nga “pinal nga kasarabutan pankamurayawan” nga insultuhon an NDFP ngan sabotahion an erestorya pankamura-
yawan han GRP-NDFP.]

Angay tagdon han erestorya pankamurayawan an mga reporma nga sosyo-ekonomiko

NAPAPANAHON AN PAGPADAYON han erestorya pankamurayawan agud matalakay an mga bataan nga reporma nga sosyo-ekonomiko. Pagtagad ini ha mga demanda han katawhan ha kamutangan han grabe nga krisis. Kinahanglan isalawad han magpaluyo nga gapil an ira mga panindugan ha mga gamot han kakurian agud mabaton an ginkikinahanglan nga pagbabag-o ha ekonomiya ngan katilingban.

Diri nagruruha-duha an NDFP ha pag-insister ha negosasyon han mga bataan nga reporma agud maibangon an nasud. Ha kamatuoran, hadton 1997 pa hini gin-andam an borador nga Kumprehensibo nga Kasarabutan ha mga Reporma Pankatilingban ngan Pan-ekonomiya (CASER). Ginpugngan han rehimen nga Macapagal-Arroyo an pormal nga erestorya ha sobra na usa katuig. Ha sugad, ginpapakita han rehimen nga waray ini kakayahan nga atubangon an krisis yana, ngan mas labi pa ha pagsalawad hin anuman nga maka-katawhan nga reporma.

Gin-uunod han CASER

Klaro nga ginsasalawad ha preymbulo han CASER nga an imperyalismo, burukrata kapitalismo ngan pyudalismo an mga bataan nga problema ngan

gamot han kakurian ha katilingban Pilipino. Ginaladawan ha preymbulo an atrasado nga kamutangan han bagapyudal nga ekonomiya, an paghihimakuri han katawhan labi na han klase nga trabahador ngan parag-uma, ngan an waray-kaluoy nga paniniyupi han lokal nga mga naghahadi nga klase ngan langyaw nga monopolyo kapitalismo.

Ha Parte 1 (Deklarasyon han mga Prinsipyo), gintalaan an mga prinsipyo ngan responsibilidad han duha nga gapil nga ginkakaarabuyunan ha balayan han erestorya pankamurayawan ngan waray mga pauna nga kondisyon.

Ginsesering naman han Parte 2 (Mga Basaranan, Lupgop ngan Aplikabilidad) nga ginhahaum an kasarabutan ha bagapyudal ngan bagakolonyal nga kongkreto nga kamutangan han Pilipinas. Kun sugad, pundamental nga karukayaknon an nasyunal ngan sosyal nga pagtatalwas pinaagi han reporma pankatilingban ngan pan-ekonomiya. Ginkikilala liwat han duha nga gapil an ira mga baratunon subay ha kada tagsa mga balaud ngan mga internasyunal nga balaud.

Ginkikilala han Parte 3 (Soberanya Pan-ekonomiya ngan Nasyunal nga Patrimonya) nga maiha na nga ginpapakurian han imperyalista nga panhuhuthot an nasyunal nga ekonomiya ngan natu-

... *tikang ha paypay* 4

ral nga karikuhan han Pilipinas. Nagtalaan ini hin mga reporma agud matagamtaman han katawhan an karikuhan han nasud ngan mapanalipdan an interes han katawhan ngan kalibungan.

Aada ha Parte 4 (Reporma ha Tuna ngan Agrikultural nga Kauswagan) an pagtudlok ha problema han pyudalismo ngan bagapyudalismo ngan an pagpatuman han tinuod nga reporma nga agraryo. Susugbungon han duha nga gapil an pagbungkag ha monopolisasyon han tuna, labi na adton napupulsan para ha agrikultura, ngan an libre nga pagdistribwer ngan suporta para ha masa nga parag-uma.

Gin-uunod han Parte 5 (Nasyunal nga Industriyalisasyon ngan Pan-ekonomiya nga Kauswagan) an mga ginkikinahanglan nga reporma agud magkaada an Pilipinas hin kalugaringon kapas ha industriya. Gintatalaan hini para ha duha nga gapil an pagtanggap han imperyalista nga kontrol ha industriya ngan ekonomiya, an pagnasyunalisa ha batakan ngan estratehiko nga mga industriya ngan empresa, ngan an balansyado nga pagpapauswag han iba-iba nga balitang ha industriya.

Katuyuanan naman ha Parte 6 (Pagpaplano ha Ekonomiya) an pagtalaan han pankatilingban nga pagpaplano agud hul-os nga magserbi an ekonomiya ha interes han katawhan. Babahinon an pagpaplano subay ha sektor han estado, sektor han mga kooperatiba ngan kolektiba, ngan pribado nga sektor. Kakab-uton hini an balanse ha ekonomiya ngan an pag-ataman han estratehiko nga kaupayan han nasud.

Gindedeklara naman ha Parte 7 (Mga Katungod han Anak-ha-balhas, Pakabuhi ngan Serbisyo Pankatilingban) an paggarantiya ha mga batakan nga katungod, pakabuhi ngan serbisyo pankatilingban han katawhan, labi na han masa nga anak-ha-balhas. Lakip hini an

katungod nga magkaada hin trabaho, makag-eskwela, mag-organisa ngan magkaada hin serbisyo pankatilingban.

Ginkikilala ngan ginpapaundang ha Parte 8 (Pagpanalipod ha Kalibungan, Rehabilitasyon ngan Kumpensasyon) an lokal ngan imperyalista nga panhuhuthot nga amo an prinsipal nga hinungdan han kahibang han kalibungan. Gintitindugan hini nga kinahanglan bawion an mga kontra-katawhan ngan kontra-kalibungan nga mga balaud, ngan magkaada hin rehabilitasyon ngan kumpensasyon ha igindurot nga kahibangan.

Gin-uundong naman ha Parte 9 (Palisiya ha Pagtagasalapi ngan Pinansya) an mga reporma ha sistema pampinansya nga amo an pinakakasing-kasing han nasyunal nga ekonomiya kundi kontrolado naman han mga imperyalista. Lakip hini an pagbalhin han pananag-iya ngan kontrol ha sistema pampinansya ngadto ha sektor publiko ngan tuminungnong nga Pilipino, seguruhon an partisipasyon han katawhan ha mga institusyon pampinansya ngan pagdirihe ha pampubliko nga pinansya basar ha plinano nga ekonomiya.

Katuyuanan han Parte 10 (Langyaw nga Relasyon Ha Ekonomiya ngan Negosyuhay) an pagtapos han pag-ungbaw han imperyalista nga interes ha nasyunal nga ekonomiya ngan an pag-utod ha kolonyal nga relasyon ha negosyuhay. Tuyo hini nga utdon an imperyalista nga paniniyupi ngan magkamay-ada hin pantay nga relasyon panggawas nga nag-uundong han nasyunal nga interes. Katuyuanan liwat hini an pagpadig-on ha usa nga sistema ha negosyuhay nga magdadara ha Pilipinas ngadto ha dalan han industriyalisasyon.

Igintalaan ha Parte 11 (Mga Pinal nga Probisyon) an mga obligasyon han duha nga gapil ha pagpapadig-on ngan pagpapatuman han kasarabutan ha kada tagsa mga lupgop. ▲

... **PUNDAMENTAL NGA KARUKAYAKNON AN NASYUNAL NGAN SOSYAL NGA PAGTATALWAS PINAAGI HAN REPORMA PANKATILINGBAN NGAN PAN-EKONOMIYA.**

Kasaysayan han GRP-NDFP erestorya pankamurayawan

1990 - patikang nga eru-estorya giutan han GRP (rehimen Aquino) ngan NDFP para han posibilidad han pormal nga erestorya pankamurayawan.

1992 Septyembre 1 – ginpirmahan han GRP (rehimen Ramos) ngan han NDFP an Magkatig-ob nga Deklarasyon ha The Hague. An mga mayor nga ginkasabutan dinhi amo an:

⇒ Makakab-ot an makatadungan ngan panmaihaan nga kamurayawan kun masolbar an gamot han armado nga agway ngan mabaton an bataan nga mga problema han katawhan.

⇒ Pagkondukta han erestorya ilarum han mga prinsipyo han nasyunal nga soberanya, demokrasya ngan sosyal nga hustisya nga ginkakarawat han magpaluyo nga gapil, diri gin-iimponer an konstitusyon han hain man nga gapil ha kaluyo, ngan diri ginpapasurender an hain man nga gapil ha kaluyo.

⇒ Upat nga mayor nga hisgutan han erestorya pankamurayawan: (1) pagrespeto ha katungod pantawo ngan internasyunal nga makatawo nga balaud; (2) sosyal ngan pan-ekonomiya nga reporma; (3) pampulitika ngan konstitusyunal nga mga reporma; ngan (4) pag-undang han agway ngan disposisyon han mga pwera.

1995 Pebrero 24 – ginpirmahan han magpaluyo nga gapil an Magkatig-ob nga Karabutan ha mga Garantiya ha Seguridad ngan Inmunidad (JASIG). Naghahatag ini hin garantiya ha seguridad ngan kalibrehan han mga negosyador, konsultant, istap ngan iba pa nga madadabi nga personahe han magpaluyo nga gapil ha panahon han erestorya pankamurayawan. Ginkasabutan nga himuon an erestorya ha nyutral nga lugar ha langyaw nga labnasan.

1995 Hunyo 26 – ginpirmahan han magpaluyo nga gapil an Joint Agreement on the Reciprocal Working Committees. Gintalaan hini an pormal nga proseso nga kinahanglan agian han erestorya: kinahanglan matalakay ngan makakab-ot anay hin kasarabutan ha syahan nga adyenda antes kumadto ha masunod. Hini manta nga adlaw nagtikang an pormal nga erestorya pankamurayawan giutan han GRP ngan NDFP.

1998 Marso – napinal an Kasarabutan ha Pagrespeto ha Katungod Pantawo ngan Internasyunal nga Makatawo nga Balaud (CARHRIHL). Nagkaada ini hin epektibidad han pirmahan han NDFP hadton Abril 1998 ngan han GRP han Agosto 1998. Pira

han nangunguna nga obligasyon han GRP ilarum han CARHRIHL amo an: paghatag hin hustisya ha mga biktima han diktadura nga Marcos; pagpagawas han ngatanan nga pulitikal nga priso; ngan pagpara han mga madarahug nga balaud. Gin-oobliga an GRP nga hugot nga humasog ngan respetaran an mga katungod pantawo ngan internasyunal nga balaud ha gerra ngan sirutan an hin-o man nga natalapas hini.

1998 Oktubre – gin-atentar han rehimen Estrada nga umatras ha mga obligasyon hini ha CARHRIHL. Ginhimo nga kondisyon an pagpailarum han NDFP ha konstitusyon ngan balaudnon han reaksyunaryo nga gubyrno para han pagpatuman han GRP ha CARHRIHL ngan pagpadayon han pormal nga erestorya pankamurayawan.

1999 Hunyo – pormal nga gin-utod han rehimen nga Estrada an erestorya pankamurayawan.

2001 Abril – tungod han makusog nga demanda han katawan ha rehimen Macapagal-Arroyo, utro nagtikang an pormal nga erestorya pankamurayawan. Ginhisgutan an implementasyon han CARHRIHL ngan pangandam para ha adyenda nga mga sosyo-ekonomiko nga reporma.

2001 Hunyo – ginsuspinde han GRP an pormal nga erestorya pankamurayawan ha NDFP.

2002 Enero – gindeklara han GRP nga interesado nala ini ha mga diri-pormal nga erestorya nga waray-taning. Ini, ha tuyo nga makalikay ha mga obligasyon ha CARHRIHL, ha iba pa nga nakab-ot na nga kasarabutan ha NDFP, ngan ha paghisgot ha mga sosyo-ekonomiko nga reporma.

2002 Agosto – gindeklara han GRP an todo-todo nga gerra “kontra ha terorismo” nga an target amo an rebolusyonaryo nga kagiusan. Iginkampanya han rehimen ha mga langyaw nga estado didto ha Europa an pagtatak ha PKP-BHB-NDFP komo mga “terorista”. Iginlakip han US ha listahan han mga “terorista” an PKP-BHB ngan kan Jose Ma. Sison, *chief political consultant* han NDFP ha erestorya pankamurayawan.

2003 Enero – ginpirmahan ni Gloria Macapagal-Arroyo an “pinal nga kasarabutan pankamurayawan”, nga nagtatalapas han ngatanan nga nakab-ot nga kasarabutan ha GRP-NDFP nga erestorya pankamurayawan tikang ha 1992 ngan waray iba nga gintutumuyo kundi an hul-os nga pagsurender han NDFP ngan rebolusyonaryo nga kagiusan. ▲